

3. Лупенко Ю.О. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в аграрній сфері України. *Економіка АПК*. 2014. № 12. С. 5-11.
4. Онегіна В.М., Луньова В.А. *Стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств*. Харків: ТОВ «Смугаста типографія», 2016. 273 с.
5. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Федуллова Л.І. *Інноваційна економіка*. Київ: Либідь, 2006. 480 с.
7. Brandenburger A. M., Nalebuff B. J. *Co-opetition*. McGraw Hill.1997.
8. Brandenburger A. M., Nalebuff B. J. The Rules of Coopetition. *Harvard Business Review*. 2021. URL: <https://hbr.org/2021/01/the-rules-of-co-opetition>
9. Drucker P.F. *Innovation and Entrepreneurship*. Practice and Principles. HarperCollins Publishers, Inc. 1993.
10. Freeman C. & Soete L. *The Economics of Industrial Innovation*: Third ed. Cambridge: MIT Press, 1997.
11. Lutkevich B. What is coopetition (co-opetition). URL: <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/co-opetition#:~:text=>
12. Oxford Languages. URL: <https://languages.oup.com/google-dictionary-en>

УДК: 330.131.7

СУТНІСТЬ ЕЛЕМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Абоян С.Ю., здобувач вищої освіти*,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Інновації виконують особливу функцію в системі відтворення – функцію породження змін, що дозволяє оцінити їх як джерело саморозвитку та самоорганізації підприємницьких систем та як найважливіший внутрішній процес та структуроутворюючий елемент. Інновації, складаючи основу перетворень у соціально-економічних системах, впливають на структуру, визначають темпи та масштаби економічних процесів та супутніх їм структурних змін.

Інновації визначають майбутній розвиток компанії та передбачають досить значні зміни в управлінні підприємством, виробництві, маркетингу. Компанії підходять до інновацій у найширшому сенсі, використовуючи як нові технології, і нові методи роботи, освоюючи нові методи досягнення конкурентоспроможності чи знаходячи кращі способи конкурентної боротьби під час

---

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор В.М. Онегіна

використання старих способів [1]. Інновації можуть виявлятися у новому дизайні продукту, у новому процесі виробництва, у новому підході до маркетингу чи новій методиці підвищення кваліфікації працівників. У своїй більшості вони виявляються досить простими та некардинальними, заснованими скоріше на накопиченні незначних поліпшень та досягнень, ніж на єдиному великому технологічному прориві.

Поняття «інновація» вперше з'явилося у дослідженнях культурологів та означало запровадження деяких елементів однієї культури до іншої. У процесі вдосконалення традиційних способів життя почали вивчатися закономірності технічних, технологічних, організаційних, економічних та інших інновацій. З економічної погляду поняття «інновація» вперше розглянув австрійський економіст Й. Шумпетер [2, с. 52] у роботі «Теорія економічного розвитку» (1911 р.). Він ввів у науковий обіг термін «інновація» та розібрав питання нових комбінацій змін у розвитку, давши повний опис інноваційного процесу. Й. Шумпетер виділяв п'ять змін у розвитку: 1) використання нової техніки, технологічних процесів чи нового ринкового забезпечення виробництва; 2) використання продукції з новими якістьми; 3) використання нової сировини; 4) зміни в організації виробництва та його матеріально-технічному забезпеченні; 5) поява нових ринків збуту. В табл. 1 наведено кількість інноваційно активних підприємств в Україні за 2016-2020 роки.

За досліджуваній період в Україні спостерігалось зниження інноваційної активності підприємств. І якщо за період 2016-2018 роки їх кількість становила 8173 підприємства (28,1 % в загальній кількості підприємств), то за 2018-2020 роки 2281 інноваційно активних підприємств (8,5% в загальній кількості підприємств). В 2016-2020 роках найбільша кількість інноваційно-активних підприємств була в переробній промисловості 3626 од. (31,8 % в загальній кількості підприємств) за 2016-2018 роки та 1452 одиниць за 2018-2020 роки.

Сам термін «інновація» Й. Шумпетер став використовувати у 30-ті роки ХХ ст. При цьому під інновацією він розумів зміну з метою впровадження та використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих, транспортних засобів, ринків та форм організації у промисловості. Згідно з Й. Шумпетером інновація є головним джерелом прибутку: «прибуток, по суті, є результатом виконання нових комбінацій», «без розвитку немає прибутку, без прибутку немає розвитку» [2, с. 58]. Науковець визначає зміст та місце економічної інновації в рамках виробничої функції. Він зазначав, що «виробнича

функція визначає кількісну зміну продукту та факторів, що впливають на нього. Якщо замість суми факторів ми змінимо форму функції, то отримасмо інновацію».

Таблиця 1

**Кількість інноваційно активних підприємств в Україні
за видами економічної діяльності**

	Кількість інноваційно активних підприємств, одиниць		Частка кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств, %	
	2016-2018	2018-2020	2016-2018	2018-2020
Усього	8173	2281	28,1	8,5
Промисловість	4060	1550	29,5	12,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	107	26	21,9	10,7
Переробна промисловість	3626	1452	31,8	13,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	143	37	20,0	11,5
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	184	35	15,8	8,9
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	568	133	15,5	3,6
Інформація та телекомунікації	619	121	31,5	6,4
Фінансова та страхова діяльність	222	12	38,3	6,5

Загалом інновації можна згрупувати за основними ознаками, більшість із яких розглянуті різними авторами, за даними ознаками визначено типи інновацій. Деякі ознаки та окремі види інновацій, виділені за тими чи іншими ознаками, частково дублюють одне одного.

1. Предмет та сфера застосування інновацій. Ця класифікаційна ознака передбачає розподіл інновацій на продуктові (нові продукти та нові матеріали), ринкові (інновації, що відкривають нові сфери застосування продукту та дозволяють реалізувати продукт на нових ринках), інновації – процеси (технології, організація виробництва та управлінські процеси) [3, с. 52].

2. Ступінь новизни. Інновації можуть бути засновані на нових відкриттях або створені на основі нового способу застосування вже запровадженого відкриття.

3. Характер потреб, що задовольняються. Інновації можуть бути орієнтовані на наявні потреби або створювати нові.

4. Місце та роль в процесі виробництва. Можна виділити основні та доповнюючі нововведення. Основні продуктові нововведення створюють нові ринки та лежать в основі нових галузей, що доповнюють продуктові – розширюють ринок у відповідних галузях. Основні технологічні – становлять базис великих технологічних систем, додаткові технологічні – розвивають наявні базисні технології [4, с. 111].

5. Масштаб поширення. Можуть бути виділені інновації, що стали основою нової галузі, що виробляє однорідний продукт та інновації, які знаходять застосування у багатьох галузях та сферах народного господарства. Часто ці два типи інновацій у часі йдуть один за одним.

6. Значимість інновацій. Класифікація за цією ознакою передбачає виділення базисних (галузеформуючих, що проникають в інші галузі, основних) інновацій, інновацій-видозмін (істотне удосконалення базисних) та псевдоінновації, що становлять незначні зміни базисних [5, с. 168].

7. Спрямованість на процес виробництва. Інновації можуть бути розширюючі, що раціоналізують і заміщають. Розширюючі інновації націлені на більш глибоке проникнення у різні галузі та ринки наявних базисних інновацій. Раціоналізуючі інновації, по суті, близькі до змін. Замінні інновації призначені для заміни одних (старих) продуктів або технологій іншими (новими), створеними для виконання тих самих функцій.

8. Глибина змін, що вносяться. Класифікація дозволяє послідовно простежити переходи від інновацій нижчого рівня до вищого, певною мірою розвинути класифікацію за іншими ознаками.

З метою успішної реалізації цілей розвитку та інноваційних стратегій, створення інноваційного клімату, динамічного відстеження інноваційних активностей формується інноваційна система підприємства. Інноваційна система – частина виробничо-господарської системи підприємства, елементи якої найбільше беруть участь в інноваційному процесі та інноваційних трансформаціях. Сукупність елементів інноваційної системи може забезпечити інноваційні перетворення. Таким чином, інноваційна діяльність є досить специфічним, масштабним, складним і різноманітним за своїм змістом процесом, який для ефективного розвитку потребує використання спеціальних форм і методів управлінського впливу. Точне та правильне розуміння сутності основних термінів інноваційної діяльності полегшує подальше дослідження у сфері її управління.